

133

Rundskriv

Del II — nr. 1/1976.

fra

RIKSADVOKATEN

R. 760/76

Oslo, 18. mars 1976.

Statsadvokaten i

OM VARETEKTSFENGSLING

I. Bruk av varetektsfengsel.

Det er særlig i den senere tid fremkommet kritikk mot politiets og domstolenes praksis med varetektsfengsling. Søkelyset har vært rettet mot omfanget av varetektsfengsling av barn og ungdom og ufarlige vinningsforbrytere. Videre er det pekt på at det i enkelte distrikter nok fengsles for ofte, og at de fengslede får for lange varetektsopphold.

Politiet og påtalemyndigheten bør merke seg den saklige kritikk, som for så vidt fremkommer. Særlig overfor unge personer bør det nøye vurderes om fengslingsbegjæring skal fremsettes. Viser det seg nødvendig å fengsle unge personer, må politiet og påtalemyndigheten for sin del gjøre det som er praktisk mulig for at varetektsoppholdene ikke blir for langvarige. Også i andre tilfelle kan det undertiden være på sin plass å vise en viss tilbakeholdenhet med å fremsette fengslingsbegjæringer. Slike synspunkter har jeg tidligere muntlig, og i enkeltsaker skriftlig, gitt uttrykk for. Jeg vil imidlertid poengtere at det neppe er til å komme fra at det i atskillige saker kan fremstille seg som nødvendig å varetektsfengsle både unge personer og personer som blir karakterisert som «ufarlige» vinningsforbrytere. I alvorligere saker, eksempelvis saker vedrørende vold (herunder ran), ildspåsettelse, større økonomiske misligheter og større pengetyverier, f.eks. ved åpning av bank/posthvelv m.v. må politiet, som jeg tidligere¹⁾ har fremholdt, alltid vurdere om mistenkte skal begjæres fengslet. For øvrig minner jeg om strpl. § 228 a som gir utvidet adgang til pågripelse og fengsling i enkelte alvorligere saker.

Nærmere direktiver om bruk av varetektsfengsel finner jeg det foreløpig ikke verken nødvendig eller formålstjenlig å gi. Som kjent er det nylig oppnevnt et eget utvalg som skal vurdere og eventuelt komme med forslag til endringer i reglene om pågripelse og varetektsfengsling.

1) Se rundskriv nr. 1/1961, nr. 9/1970, nr. 13/1970 s. 6 og nr. 3/1973 s. 5.

134

Når det gjelder den praktiske gjennomføring av varetektsfengsling, særlig om forlengelse av fristen for å holde personer varetektsfengslet samt fradrag i straffen for utholdt varetektsfengsel, finner jeg grunn til å minne om følgende forhold:

II. Grunnlag for fengsling.

Grunnlaget for å få en person innsatt og beholdt i varetektsfengsel er i åpningsfasen beslutning av politiet, deretter fengslingskjennelse og senere tiltale og dom.

Ved innsetting til varetektsfengsling skal det ved fremstillingen i fengslet legges frem skriftlig innsetningsordre fra retten eller påtalemyndigheten (politiet). Unntaksvis kan den polititjenestemann som fremstiller vedkommende i fengslet, gi en skriftlig innsetningsbegjæring.¹⁾ Jeg vil igjen²⁾ minne om at politiet må påse at fengslet blir gitt nødvendig innsetningsordre. I motsatt fall kan fengslet nekte å motta mistenkte. Ordren skal gis skriftlig eller på den måte som er mest praktisk.

Politiet må gjøre det som er praktisk mulig for å få den mistenkte fremstilt i forhørsretten, slik strpl. § 235 gir anvisning på.

Skal fristen for fengslingen forlenges, er det ønskelig at rettsmøte for avsigelse av kjennelse om dette blir holdt før fristen utløper. Lar dette seg ikke gjøre f.eks. fordi retten på grunn av andre gjøremål ikke kan få berammet rettsmøtet tidsnok, godtar fengselsmyndighetene som grunnlag for fortsatt å holde den varetektsfengslede i fengslet, at det innen fristens utløp gis bekreftelse om at begjæring om fristforlengelse er fremsatt overfor retten. Blir meddelelsen gitt muntlig, må den straks bekreftes skriftlig.

Blir tiltale mot en varetektsfengslet reist innen fengslingsfristens utløp, kan som kjent den siktede holdes fengslet ut over den fastsatte frist, men ikke lenger enn 4 uker etter at tiltalen ble reist, jfr. strpl. § 239, 5. ledd. I mange saker vil det by på store vansker å få tiltalebeslutningen forkynt innen fristens utløp. Loven stiller heller ikke noe slikt krav for at tiltalen kan være fortsatt fengslingsgrunnlag. Fengslet må imidlertid ha underretning om at tiltale er reist. Tiltalte bør tilkjenne seg det samme, og at dette gir grunnlag for fortsatt fengsling. I praksis gjøres dette ved såkalte fengselsbrev med vedlegg, som sendes vedkommende fengsel før fengslingsfristens utløp.³⁾

Statsadvokaten og politiet bør særlig i fengslingssaker gjøre sitt til at sakene snarest blir berammet og at det ikke går for lang tid før hovedforhandling kan bli holdt. I distrikter hvor lagmannsretten har

1) Se Reglement for fengselsvesenet § 41.5.

2) Se Del III — nr. 3/1969.

3) Se for så vidt Del III — nr. 2/1971.

faste straffeting, bør statsadvokaten, om sakene ellers er ferdig forberedt, i enkelte tilfelle be om å få dem behandlet på ekstraordinære ting for å motvirke at varetektstiden, hensett til den straff som antas å bli utmålt, ikke blir uforholdsmessig lang.

Er tiltalte varetektsfengslet når dom avsies, er dommen fengslingsgrunnlag, med mindre retten avsier kjennelse om løslatelse, jfr. strpl. § 239 i.f., jfr. § 249. Er dommen endelig, bør domfelte snarest overføres til soning. Blir det begjært fornyet behandling eller blir dommen anket, må statsadvokaten medvirke til at den fornyede behandling eller ankeforhandlingen kan bli holdt så snart råd er. I de fleste tilfelle vil det være både uheldig og lite rasjonelt å løslate siktede når hovedforhandlingen er avsluttet for så å innkalle og gjeninnsette vedkommende til soning av den resterende straff når dommen er endelig.

III. Kontroll med varetektsfengslede.

I de senere år er det foretatt en oppmykning av reglene om kontroll med besøk og brevveksling for varetektsfengslede. Videre er det gitt utvidet adgang til fellesskap under varetektsopphold.

Slik reglene om anstaltens kontroll med besøk og brevveksling nå er formulert, har de varetektsfengslede i større grad enn tidligere muligheter for å forspille bevis. Statsadvokaten og politiet må derfor i den enkelte sak vurdere om det bør søkes gjennomført tiltak som er hjemlet i fengselslovens § 54.¹⁾ Når det begjæres avgjørelse om besøks- og/eller brevforbud, bør retten anmodes om å fastsette en bestemt tidsfrist for forbudet.²⁾

Etter den endring som i 1973³⁾ ble foretatt i fengselsreglementets § 82, kan varetektsinnsatte, når det finnes ubetenkelig av hensyn til fengslingens formål, anbringes i felles oppholdsrom eller i kontrollert fellesskap. Overføring til slikt fellesskap kan skje to uker etter innsettingen, dersom det av retten ikke er truffet bestemmelse om brev- og/eller besøksforbud, eller politiet uttrykkelig har bedt om at den innsatte fortsatt blir holdt i enerom. Politiet må derfor underrette fengslet i de tilfelle hvor den varetektsfengslede ønskes holdt i enerom utover 2 uker. Dette må gjelde uansett hva som er grunnlaget for fengslingen.

1) Se rundskriv nr. 14/1968.

2) Se rundskriv nr. 1/1968.

3) Justisdepartementets rundskriv av 3/12 1973 (G.—224/73, jnr. 2889/73 D), kommunisert til statsadvokatene 12/12 1973, * Del III — nr. 6/1973.

136

IV. Beregning av og fradrag for varetektsfengsel.

Varetektsfengsling i én dag eller del av dag, regnes lik én dag av fullbyrdelsestiden.¹⁾

Ved lovvedtak, sanksjonert 1. juni 1973, er det foretatt endringer i straffelovens § 60, straffeprosesslovens § 475 og fengselslovens § 41 om varetektsfradrag.

Endringene i strl. § 60, første ledd, og strpl. § 475, første ledd, går ut på at fradrag i straffen for varetekt skal være obligatorisk. Dette er for øvrig i samsvar med den praksis som har utviklet seg.²⁾ Videre er det ved lovendringene klargjort at fradraget ikke bare gjelder ved varetektsfengsling i snevrere forstand, men også ved pågripelse og ved opphold i sykehus som ledd i observasjon eller på annet grunnlag.

Frdraget for varetekt blir slik strl. § 60, første ledd og strpl. § 475, første ledd, nå lyder, ikke avhengig av domstolenes, respektive påtalemyndighetens vurdering. I lovtekstene er det for så vidt gitt uttrykk for prinsippet om *automatisk*, fullt fradrag i straffen for frihetsberøvelse i forbindelse med saken, uansett frihetsberøvelsens og straffens art. For varetektsfradrag før dommen, som fastsettes av retten, innebærer altså lovendringen i strl. § 60, første ledd, at fradraget ikke lenger skal fastsettes etter rettens skjønn. Er varetektsfradraget fastsatt feil i dommen, kan derfor dette nå *rettes* av dommeren i medhold av strpl. § 169. Tidligere ble en slik endring, på grunn av at fradraget skulle fastsettes etter skjønn, ansett som straffutmåling. Endring³⁾ av varetektsfradraget kunne derfor bare foretas etter anke. Slik bestemmelsene nå lyder, er det ikke noe i veien for at varetektsfradrag som i dommen (eller etter dommen) ikke er riktig beregnet, kan rettes opp før og under fullbyrdelsen. Fengselsmyndighetene vil i slike tilfelle godta en erklæring fra politiet eller statsadvokaten om den riktige varetektstids lengde og legge denne til grunn.

Jeg nevner at strl. § 60, *annet ledd*, som ble tilføyd ved lovendringen, gir retten adgang til i rimelig grad å ta hensyn til domfeltes straffeprosessuelle frihetsberøvelse i utlandet, og gi fradrag for den når saken pådømmes her i landet. Det er forutsatt i motivene⁴⁾ at frihetsberøvelse i anledning saken som har funnet sted i et annet nordisk land, på bakgrunn av den nordiske rettsenhet på dette område, skal trekkes fra fullt ut. Slik bør det også forholdes for frihetsberøvelse i ikke-nordiske land når den har vesentlige likhetspunkter med de nordiske former for straffeprosessuell frihetsberøvelse.

1) Fengselsreglementets § 45, 2. ledd i.f.

2) Se bl. a. rundskriv nr. 13/1966.

3) Andenæs: Straffeprosessen 1962 s. 147.

4) Ot. prp. nr. 35 (1972—73) s. 6.

Fengselslovens § 41, tredje ledd, gjelder fradrag for varetektsfengsel i forbindelse med brudd på vilkårene for prøveløslating.

Regelen i strl. § 13, tredje ledd, gjelder bare fradrag for straff som er utstått i utlandet.

V. Fengslingsstempel — rask ekspedering.

Jeg minner også om de regler¹⁾ som rent kontormessig er gitt for å påskynde fengslingssakene mest mulig. Alle ledd i politiet og påtalemyndigheten må gjøre sitt til at slike saker blir behandlet og ekspedert uten unødige forsinkelser.

For at embets- og tjenestemenn skal være klar over at det dreier seg om fengslingssaker som skal behandles og ekspederes raskt, er det av betydning at sakene blir stemplet eller merket med «Fengsling».

L. J. Dorenfeldt

Magnar Flornes

1) Rundskriv nr. 5/1945, nr. 12/1946 pkt. 3, nr. 1/1951 og nr. 10/1970.